

Wstęp

Ustalanie zakresu ubezpieczeń społecznych w sytuacji zbiegu tytułów do ubezpieczeń społecznych niezmiennie sprawia płatnikom składek wiele trudności. W przypadku wykonywania pracy zarobkowej w wielu podmiotach dla ustalenia takiego zbiegu ważna jest kwota uzyskanego przychodu. Od niej zależy, czy ubezpieczony będzie obciążony obowiązkiem składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne oraz fundusze pozaubezpieczeniowe czy tylko składką zdrowotną. Znaczenie ma również rodzaj wykonywanej pracy, np. praca na etat, umowa zlecenia, prowadzenie działalności gospodarczej, w zbiegu z innym tytułem. Także korzystanie z ulg w zakresie opłacania składek ZUS przez przedsiębiorców ma wpływ na podleganie obowiązkowym ubezpieczeniom, gdy posiadają oni inne tytuły do ubezpieczeń.

Warto pamiętać o zasadach ustalania obowiązku ubezpieczeniowego w przypadku wykonywania przez zleceniobiorcę różnych rodzajów działalności zarobkowej. Chodzi o sytuację, gdy dodatkowy tytuł ubezpieczeniowy towarzyszy umowie zlecenia albo innej umowie cywilnoprawnej o podobnym charakterze. Zleceniobiorca wykonujący jednocześnie kilka umów zlecenia, prowadzący dodatkowo pozarolniczą działalność, będący jednocześnie pracownikiem, rolnikiem, duchownym, lub pozo- stający w stosunku służby, będzie objęty obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi i zdrowotnym ze wszystkich tytułów (również ze zlecenia), jeżeli łączna pod- stawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym miesiącu będzie niższa od minimalnego wynagrodzenia za pracę. Dodatkowo w przypadku osoby wykonującej pracę na umowę zlecenia mogą występować okoliczności, które mają wpływ na powstanie obowiązku ubezpieczeń społecznych, np. bycie uczniem lub studentem.

W niniejszej publikacji wyjaśniamy w przystępny sposób, jak obecnie należy rozstrzy- gać zbiegi tytułów ubezpieczeniowych. Ponadto w książce znajdują się praktyczne porady dotyczące korygowania ewentualnych nieprawidłowości, które pojawiają się w dokumentacji w przypadku popełnienia błędu przy ustalaniu zakresu ubezpieczeń zleceniobiorców. Publikacja zawiera także instrukcję, w jaki sposób uzyskać z ZUS in- formację na temat prawidłowego zakresu podlegania ubezpieczeniom społecznym przez zleceniobiorcę, gdy konieczne jest rozstrzygnięcie zbiegu tytułów ubezpiecze- niowych.

1. Umowy cywilnoprawne w zbiegu z innymi tytułami ubezpieczeniowymi

1.1. Ustalanie obowiązku ubezpieczeń w sytuacji zbiegu tytułów ubezpieczeniowych występujących z umową zlecenia

Wykonywanie umowy zlecenia nie zawsze jest jedynym tytułem do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych. Zleceniobiorca może bowiem jednocześnie pozostawać w stosunku pracy, wykonywać inną umowę zlecenia, prowadzić pozarolniczą działalność, być rolnikiem, duchownym czy osobą pozostającą w stosunku służby. Występuje wówczas zbieg tytułów do ubezpieczeń społecznych, gdzie jednym z tytułów jest wykonywanie pracy na podstawie zlecenia. Ponadto taka umowa może być wykonywana przez osobę mającą ustalone prawo do renty lub emerytury oraz osobę będącą uczniem lub studentem. Mimo że uprawnienie do renty lub emerytury czy posiadanie statusu ucznia lub studenta nie jest tytułem do podlegania ubezpieczeniom społecznym, to wpływa na charakter i zakres ubezpieczeń z tytułu wykonywania umowy zlecenia.

1.1.1. Zasady oskładkowania samoistnej umowy zlecenia

Umowa zlecenia, bez względu na okres, na jaki została zawarta, skutkuje obowiązkiem ubezpieczeń emerytalnego i rentowych, chyba że zachodzą okoliczności wyłączające ten obowiązek. Z tytułu wykonywania umowy zlecenia powstaje również obowiązek ubezpieczenia wypadkowego. Ubezpieczeniu chorobowemu zleceniobiorcy i osoby z nimi współpracujące podlegają na zasadzie dobrowolności. Powyższa generalna zasada ma zastosowanie również do umowy agencyjnej, a także każdej innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia.

Przy ustalaniu obowiązku ubezpieczeń społecznych z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy zlecenia (lub innej umowy o podobnym charakterze) istotne znaczenie ma fakt posiadania przez zleceniobiorcę innych tytułów do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych oraz fakt zawarcia tej umowy z własnym pracodawcą bądź wykonywania jej na rzecz własnego pracodawcy.

Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe zleceniobiorców stanowi przychód – w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych – osiągany z tytułu wykonywania umowy zlecenia, jeżeli w umowie tej określono odpłatność za jej wykonywanie kwotowo, w kwotowej stawce godzinowej lub akordowej albo prowizyjnie. Jeżeli odpłatność za wykonanie umowy została ustalona w innej formie niż wyżej wskazane, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne

i rentowe stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak od kwoty minimalnego wynagrodzenia.

Przychodami – w rozumieniu przepisów podatkowych – są otrzymywane lub postawione do dyspozycji podatnika w roku kalendarzowym pieniądze i wartości pieniężne oraz wartość otrzymywanych świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń (art. 11 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, dalej: updog).

DEFINICJA

Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne zleceniobiorcy – przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych osiągnięty z tytułu wykonywania umowy cywilnoprawnej, jeżeli w umowie tej określono odpłatność za jej wykonywanie kwotowo albo w kwotowej stawce godzinowej lub akordowej, albo prowizyjnie, z wyłączeniem:

- zasiłków z ubezpieczenia społecznego (jeżeli zleceniobiorca nabył do nich prawo z tytułu przystąpienia do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego),
- niektórych przychodów wymienionych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek.

Podstawa wymiaru składki na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe nie może przekraczać miesięcznie kwoty 250% przeciętnego prognozowanego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok kalendarzowy, określonego w ustawie budżetowej.

– art. 18 ust. 2–3, art. 20 ust. 1 i 3 ustawy systemowej

Należy pamiętać, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe została przez ustawodawcę ograniczona w skali roku. Roczna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe zleceniobiorców (także osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub innej umowy o świadczenie usług) w danym roku kalendarzowym nie może być wyższa od kwoty odpowiadającej 30-krotności prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok kalendarzowy. W 2024 r. górna roczna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe wynosi 234 720 zł.

Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia chorobowe i wypadkowe zleceniobiorcy stanowi podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe tej osoby, bez stosowania ograniczenia górnej rocznej podstawy wymiaru składek. Należy jednak pamiętać o tym, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe, w danym miesiącu, nie może być wyższa od 250% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego, przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek (w 2024 r. – 19 560 zł).

Wysokości składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe są wyrażone w formie stopy procentowej, jednakowej dla wszystkich ubezpieczonych, w tym także dla zleceniobiorców. Stopy procentowe składek na poszczególne ryzyka ubezpieczeniowe wynoszą:

- 19,52% podstawy wymiaru – na ubezpieczenie emerytalne,
- 8,00% podstawy wymiaru – na ubezpieczenia rentowe,
- 2,45% podstawy wymiaru – na ubezpieczenie chorobowe,
- od 0,67% do 3,33% – na ubezpieczenie wypadkowe.

WAŻNE! Roczna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w 2024 r. jest ograniczona do kwoty 234 720 zł, a miesięczna podstawa wymiaru składki na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe – do kwoty 19 560 zł.

Należne kwoty składek na ubezpieczenia społeczne podlegają zaokrągleniu do pełnych groszy w górę, jeżeli końcówka jest równa lub wyższa od 0,50 zł, lub w dół, jeżeli jest niższa od 0,50 zł.

Składkę na ubezpieczenia:

- emerytalne – finansują z własnych środków, w równych częściach, ubezpieczony (zleceniobiorca) i płatnik składek (zleceniodawca);
- rentowe – finansują:
 - w wysokości 1,5% podstawy wymiaru – z własnych środków ubezpieczony (zleceniobiorca),
 - w wysokości 6,5% podstawy wymiaru – z własnych środków płatnik składek (zleceniodawca);
- chorobowe – finansuje w całości, z własnych środków, sam ubezpieczony (zleceniobiorca);
- wypadkowe – finansuje w całości, z własnych środków, płatnik składek (zleceniodawca).

Zleceniobiorcy podlegają obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu. Osoba podlegająca obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego, w tym również zleceniobiorca, uzyskuje prawo do świadczeń opieki zdrowotnej po zgłoszeniu jej do ubezpieczenia zdrowotnego. Prawo do bezpłatnych świadczeń opieki zdrowotnej ustaje natomiast po upływie 30 dni od dnia wygaśnięcia obowiązku ubezpieczenia zdrowotnego.

Obowiązek ubezpieczenia zdrowotnego osób wykonujących pracę na podstawie umowy zlecenia powstaje i wygasa w terminach określonych w przepisach o ubezpieczeniach społecznych. Wyżej wymienione osoby podlegają zatem obowiązkowo ubezpieczeniu zdrowotnemu od dnia oznaczonego w umowie jako dzień rozpoczęcia jej wykonywania do dnia rozwiązania lub wygaśnięcia tej umowy. Ponadto do ubezpieczenia zdrowotnego zleceniobiorców (osób wykonujących umowę agencyjną lub inną umowę o świadczenie usług) stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zasad, trybu i terminu zgłaszania do ubezpieczeń społecznych.

Przykład 1

Michał H. zawarł od 12 lutego 2024 r. umowę zlecenia z innym podmiotem niż pracodawca (zlecenie nie jest wykonywane na rzecz pracodawcy). Z umowy o pracę otrzymuje on wynagrodzenie w wysokości 4800 zł miesięcznie. Zatem z tytułu wykonywania umowy zlecenia podlega obowiązkowo jedynie ubezpieczeniu zdrowotnemu.

W sytuacji gdy składka na ubezpieczenie zdrowotne obliczona przez płatnika zleceniodawcę jest wyższa od zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych, składkę